
===== Temerküz ve Tenşir =====

:date: 2014-11-23 02:18:14 +0200

.. :Date: 12680

Toplama ve dağıtma demek. [1]_

Neyin temerküzü ve tenşiri? Gücün. İnsanın (canlılığından kaynaklı) güçlülük eğilimi var, kurduğu organizasyonlar da aynı şekilde güç meraklısı oluyor. Organizasyonlara insanlardan örülü bir *süper organizma* diyebileceğimizden, *canlılık* onlara da sirayet etmiş. Güç merakından nasiplenmişler.

İnsanların ortada oyunun kurallarını belirleyen başkaları olmadığına sapıtması gibi, kuralları belirleyen daha güçlü organizasyonlar olmadığı müddetçe, sınırsız güç eğilimi organizasyonlar için de işliyor. Bunları aksiyom kabul ediyorum.

Tabiatla ölüm olmasaydı gücün ferdlerin elinde temerküz etmesine mani olamazdık. İnsanların 100 değil de, mesela 10000 yıl yaşadığı bir dünyada (nüfus sorunları bir kenara), sosyal statüde zaman içinde çok az değişiklik olurdu. Tepedekiler hep tepede kalırdı fe aşağıdakiler de hep aşağıda.

Temerküz tabiatın *doğumda* insanda topladığı kuvvet ise, tenşir de onun teneşirdeki *dağılmış* hali. Doğumu ölümle dengelemeseydi, diyoruz ki, yeryüzü çok fasit bir yer olurdu.

Adaletin de benzer bir denge ile sağlanabileceğini düşünüyorum. Bu denge endüstri devriminden beri temerküz lehine çalışıyor, yani organizasyonlar, gerek siyasi, gerek iktisadi, gerek enformatik manada olsun, gücü temerküz etmeye ve oyunun kurallarını da temerküz lehine değiştirmeye çalışıyorlar. Antitröst yasaları gibi gayretler, medya kuruluşlarının sahipliğine dair düzenlemeler bu temerküzün karşısına konmuş cihazlar. Ancak devlet cihazı da benzer bir temerküz/tenşir meselesinden muzdarip. Ekonomide tröstlere izin vermeyecek bir devletin kendisi o tröstlerden daha kuvvetli olmak zorunda ve bu da siyasi manada haddinden fazla temerküzü getiriyor.

İhtilaller bu temerküzü yıkmak için başlıyor ve siyasi gücü dağıtmaya çalışıyor. Başarıya ulaşanları nadir, çünkü temerküz/tenşir dengesini kurmak zor. İhtilali yapmak için gerekli organizasyon faaliyeti bir yana, *her şeyi yıkan* bir ihtilal bile sonunda insanlara ait bulunacakları ve ihtiyaçlarını gören bir organizasyon sunmak zorunda. Bu mecburiyet, neden ihtilallerin ihtilal kalamayacaklarını ve gücün sonunda birileri elinde temerküz edeceğini de söylüyor.

Yeryüzündeki her canlı gibi organizasyonların da ömrü mevcut ve ne kadar uzarsa uzasın, onların da yaşlanması ve ölmesi normal. Ancak nasıl ki ölümün, *doğal yollardan* gerçekleşmesiyle, kaza sonucu gerçekleşmesi farklı sonuçlara yol açıyor, organizasyonların ölümünün de *doğal yollardan* olabilmesi gerek.

Bazı organizasyonlar türleri için, mesela şirketler için *iflas* bir ölüm. Diğer tür bazı organizasyonların, mesela cemaatlerin veya devletlerin ölümü ise o kadar belirli şartlarda gerçekleşmiyor. Bunların

faaliyetlerinin net sınırları olmadığı ve kendi kurallarını kendileri yazdığı için ölümleri de daha zor ve tantanalı oluyor.

Bu tantananın, savaşların, ihtilallerin sebebi de, devletler için *doğal ölüm* kurallarının olmayışı. Belli bir toprak parçası, başkasının eline geçmediği sürece devlet orada varlığını sürdürüyor. Devlet için *ölümsüzlüğün* sebebi ise, cenazesini kaldıracak daha üst bir organizasyonun *namevcudiyeti*.

Devletin aslî amacı, bir *organizasyon ekosistemi* meydana getirmektir, diyelim. Bundan kastımız insanların oluşturduğu tüm organizasyon çeşitlerinin, bürokratik düzenler, şirketler, dernekler, futbol kulüpleri, cemaatler ve sair türdeki tüm organizasyon çeşitlerinin oluşturduğu ekosistemi yönetmek. Ancak kendisi de bir organizasyon olmak zorunda olduğu için, devlet kendine yontmaya, gücü elinde toplamaya meyillidir. Bu da organizasyon ekosisteminin en büyük tehdididir.

Üst organizasyonlar, her zaman alt organizasyonları kendi lehlerine düzenlemeye çalışır. Tek hücreli canlı ile çok hücreli canlının bir hücresi arasındaki önemli fark budur. İlki *bağımsız birey* ise, ikincisi, *toplumun çizdiği kurallara uyan bireydir*. Adı *çok hücreli canlı* veya *toplum* veya *kulüp* veya *cemaat* veya *devlet* olsun, üst organizasyonların amacı, unsurlarını kendi amaçları uğruna düzenlemektir. Çok hücreli canlı, hücrelerinin sadece belli fonksiyonlar icra etmesini bekler, insan fizyolojisi organlarını belli şekilde düzenler, toplum insanların belli konumlarda bulunmasını ve belli fonksiyonlar icra etmesini bekler, devlet onu oluşturan organizasyonların belli sınırlar içinde hareket etmesini ister ilh.

Üst organizasyonlar unsurlarının *ölümü* halinde yaşamayı da çoğunlukla becerir. Çok hücreli canlı, ölen hücrelerini yeniler, insan organlarının *bozulması* durumunda, onları tedavi etmeye veya değiştirmeye çalışır, insan öldüğünde toplum onu gömer ve yaptığını yapmaya devam eder, devlet düzenlediği organizasyonların bazısını lağveder ve yerlerine yenilerini koyar.

Ancak devletin üstünde (veya *Birleşik Dünya Devletinin* üstünde) daha büyük bir organizasyon olmadığı için, ölen devletin cenazesini kaldıracak ve yerine yenisini koyacak organizasyon yoktur ve yine bu sebeple unsurlarını kendi gücünü en yükseğe çıkaracak şekilde düzenlemeye çalışır. Siyasi güç de *kapital* gibi, temerküzden yanadır.

(*Politik*) *Güçler ayrılığı* üç erkin birbirinden ayrılması esasını va'zeder. Amaç, tabiri caizse, aynı ülkede üç farklı siyasi düzen kurup, bunların birbirinin önünü kesmesini ve gücü haddinden fazla bir tarafa kaydırmamaktır. Bununla beraber, bu üç erkin üzerinde, onları kontrol eden bir organizasyon oluşması her devletin kaderidir. Bu organizasyon, bir *Yönetenler Partisi* gibi, tüm erklerde adamı bulunan ve onları kendi lehine kullanan, güçlenmeye çalışan bir *oligarşi* üretir. Bu oligarşi devletin tüm erklerini kendi lehine kullanmaya başlar.

Bu oligarşi nasıl yok edilir?

Bu oligarşideki insanlar, o gücü birey olarak değil, bazı unsurların temsilcisi olarak ellerinde bulundurur. Eskiden bu unsurlar, ordunun etkili unsurlarıydı. Tarihteki bütün devletler zaman içinde ordu

oligarşilerine döndü. Bugün orduların makine bağımlılığı ve buna bağlı ekonomik bağımlılığı çok arttığından, bu oligarşi bir büyük şirket oligarşisine dönüştü. En büyük şirketlerin sahipliği, devleti oluşturan ve siyasi gücü de ekonomiye bağlı erklerin üzerinde çok büyük bir etki meydana getirmeye başladı. Hatta ekonomik faaliyet enformatik faaliyete giderek daha çok dayandığından, bu oligarşinin bir enformatik oligarşi olacağını, bilgiyi elinde tutan ve onu istediği ölçüde yayan unsurların devleti de kontrol edeceğini söyleyebiliriz.

Buradan çıkarmamız gereken sonuç, *Yönetenler Partisinin* bazı güç temerküzlerinin oluşturduğu bir kanser gibi davranmasıdır. Bedendeki kanser, nasıl ki *ölmek istemeyen* hücrelerden oluşur ve onun enerjisini soğursa, oligarşiler de devletin (organizasyonun) genel selameti aleyhine her yere yayılmaya, ekonomik ve enformatik faaliyeti soğurmaya başlar. Devlet onları öldürmeyi beceremezse, onlar devleti öldürür.

Buradan çıkış için bu güç temerküzünü engellemek ve bu oligarşiyi oluşturan unsurların *doğal ölümünü* tesis etmek gerekir. Bir şirket veya başka bir organizasyon, devletin genel işleyişini bozacak ölçüde büyümüşse, onu tenshir etmek, dağıtmak, güç merkezi olmaktan çıkarmak gerekir.

Ancak bunu *iflas* veya lağvetme yoluyla yaparsanız, kazaen ölümlerin yarattığı etkiye yol açar. Kanserli organın, sadece hasta kısmını değil, hepsini söküp atmaya benzer.

Daha muntazam bir yolu ise şudur: Büyük şirketlerin sahipliğini, kişilerin *vadesiyle* sınırlı tutarsanız şirket yaşadığı halde, onun oligarşik temsilcisini elinden alabilirsiniz. Süreç'in beklenen etkisi, büyük şirketlerin parçalanıp satılması ve küçük şirketlerin el değiştirmesidir. Sahipleri öldüğünde, büyük şirketlerin mirasen bırakılamayışı, şirketlerin oligarşideki (muhtemel) mensuplarının da değişmesi anlamına gelir.

Süreç'in olmadığı bir ülkede *Akmen*, *Belayir* ve *Ciroyer* isimli üç aile ve bunların büyük şirketleri vardır. Büyük şirketler bütün sektörlerde iş yapmakta ve ekonomik faaliyetin büyük kısmını yürütmektedir. Bu üç aile, aynı zamanda meclisteki tüm siyasi partileri desteklemekte ve hükümete kim gelirse gelsin, bu üç aileye *borçlu* olmaktadır. Bu üç ailenin temsilcileri ayda bir toplanmakta ve ülkenin genel gidişatını ve politikalarını *konuşmakta* ve hükümete gerekli telkinlerde bulunmaktadır.

Süreç işlemeye başladıktan sonra bu üç ailenin ölen fertlerinin şirketlerdeki hisseleri satılmaya başlar. *Akmen* ailesinden biri öldüğünde, hisselerini ya diğer iki ailenin fertleri veya bu aileler dışında biri satın alır ve geliri devlete bırakılır. Aileler menfaat çatışmasına girdikleri ve ekonomik güçlerini zamanla kaybettikleri için oligarşi etkisini kaybeder.

Yukardaki meselde yeni bir oligarşi ancak ekonomi dışı güçler vasıtasıyla oluşabilir. Ancak onun da önüne geçecek ordu, enformasyon ve toplum politikaları vardır.

Gücün temerküz ettiği her noktanın karşısına, bir de tenşir eden bir unsur, kural koymak gerekir. Aksi halde oligarşiler kaçınılmaz. Oligarşilerin de kısa vadeli çeşitli faydaları bulunmakla beraber, insanların geneli için hem uzun süren tasallut, hem de akabindeki yıkımdan dolayı zulümdür.

Footnotes

.. [1] *Madem toplama ve dağıtma demek, neden öpöztürkçe karşılıklarını kullanmıyorsun?* diyene, *toplama ve dağıtma* deyince bunların *faillerine* yapılan kuvvetli referanstan bahsedebilirim. Maksadım *toplama* ama *toplayan* değil, *dağıtma* ama kimin dağıttıyla ilgilenmiyorum. *Merkezileşme ve dağıtma* diyebilirim ama birincisi zaten *temerküz* oluyor, ikincisinde de *neşir* (نشر) telmihleri yok. Kısacası keyfim Osmanlı Türkçesi kullanmak istedi, ben de öyle yaptım.